

Linda Wouters

NIVEAULITERATUUR VOOR JONGEREN IN DE EERSTE GRAAD BSO

Mijn betoog bestaat uit drie delen:

1. Ontstaan van de nood aan niveauliteratuur voor jongeren tussen 12 en 14.
2. Criteria tot selectie en bespreking van de bestaande reeksen.
3. Enkele kritische bemerkingen.

1. Waarom niveauliteratuur voor jongeren: een korte schets

Vorig schooljaar startten de BSO-pilootscholen van de Vlaamse bisdommen met een nieuw experiment: remediërend lezen. Leerkrachten herhaalden steeds weer dat leerlingen in de eerste graad van het BSO moeilijk lezen. Dat 'moeilijk' verwijst dan zowel naar de technische leesvaardigheid als naar het begrijpen, hoewel men beide vaardigheden bijna niet van elkaar kan loskoppelen. In de hoop dit probleem zo goed mogelijk te verhelpen, werd het remediërend lezen opgestart.

Het lager onderwijs is reeds lang met deze werkvorm vertrouwd. Hoe gaat men te werk?

Aan de hand van twee leestoetsen wordt het leesniveau van de leerlingen bepaald. Gedurende ongeveer 1 lesuur in de week of 1 lesuur om de twee weken lezen leerlingen intensief in niveau-groepjes. Zij beschikken hiervoor over aangepaste teksten en verwerkingsopdrachten. Ieder groepje wordt begeleid door een leesleider. Dit kan de begeleidende leerkracht zijn, iemand van het hulpopvoedend personeel, een PMS-medewerker, leesmoeders of leesvaders, een collega-leerkracht of een medeleerling van het hoogste leesniveau.

Zowel leerlingen als begeleiders vonden het aangenaam werken, en toch... Jongeren die plezier krijgen in lezen, verlangen meer leesstof dan de in de klas behandelde teksten. Maar wat kan je aanbieden indien de doorsnee jeugdliteratuur leestechisch te moeilijk blijkt?

Daarom gingen we grasduinen in de bestaande reeksen voor moeilijke lezers. Algauw echter leek het een onbegonnen werk om gans dit literatuuraanbod in één schooljaar te lezen én te verwerken. Op zoek dus naar naslagwerken. Gezocht en gevonden.

- Henk Peeters, Boekenlijst voor moeilijk lezenden
ISBN 90-6755-007-8
Katholiek Pedagogisch Centrum
Postbus 482,
5201 AL 's-Hertogenbosch
tel.: 073/21 54 35

- Ria de Schepper, Boeken voor moeilijke lezers
KCLB
Mutsaertstraat 32
2000 Antwerpen
tel.: 03/232 77 94

- Jeugdboekengids
Maandelijks tijdschrift van de KCLB
28e jaargang nummer 5, mei 1987

Uit deze naslagwerken selecteerde ik die boeken die geschikt lijken voor leerlingen in de eerste graad van het BSO. Aangevuld met eigen criteria en bedenkingen en met ervaringen van leerkrachten en leerlingen resulteerde dit in een literatuurlijst van ongeveer 100 jeugdboeken, gecatalogeerd per uitgeverij. Ieder boek kreeg een thema-aanduiding mee, de leesindex A-codering en het AVI-niveau.

De LIA of leesindex A wordt bepaald door de lengte van de woorden en het aantal woorden in een zin. Deze twee gegevens worden via een wiskundige formule omgezet in een leesindex A. Bovendien kan deze leesindex opnieuw worden omgezet in een AVI-niveau. Het is deze Analyse van Individualiseringsvormen die meestal wordt aangebracht op jeugd- en kinderboeken.

2. Criteria en bespreking van de reeksen

Aan welke criteria moesten de boeken beantwoorden om al dan niet in de lijst te worden opgenomen?

- a. Uiteraard werd eerst en vooral rekening gehouden met de beoogde leeftijdsgroep. Deze jongerengroep verlangt vooral: spannende verhalen; gebeurtenissen waaraan ze haar eigen leefwereld, haar dromen en verlangens kan toetsen; herkenning van zichzelf en van haar problemen; een vleugje romantiek.
- b. Boeken met taalfouten of met gammele zinsstructuren werden niet opgenomen. Het is beslist nefast om taalarme en spelling-zwakke jongeren zulke literatuur aan te bieden. Ik ben er trouwens van overtuigd dat dit voor geen enkele leerling gunstig is.
- c. Ook boeken met een zeer hoge leesindex werden niet geweerd. Is het dan zo erg gesteld met de leestechische kwaliteiten van onze BSO-jongeren? Behoudens enkele uitzonderingen misschien, gelukkig niet. Maar ik vind dat we ook die enkelen niet in de kou kunnen laten staan. Bovendien worden in de eerste graad dikwijls leerlingen opgenomen die 100% vreemdtalig zijn. Deze jongeren kunnen we met dit specifieke lectuuraanbod waarschijnlijk een stukje op weg helpen.

- d. Bovendien wordt de moeilijkheidsgraad van een verhaal niet enkel bepaald door de berekening van de leesindex. Heel wat meer componenten spelen hier mee. Zo lijkt me de structuur van een verhaal enorm belangrijk. Een chronologisch verhaal met een logisch verloop leest veel vlotter dan een jeugdboek waarin de auteur flash-backs hanteert en verspringende situaties behandelt. Veel natuur- en/of persoonsbeschrijvingen remmen de intrige, zodat zwakke lezers makkelijker zullen afhaken. Een ingewikkeld verloop en veel personages kunnen verwarrend werken.

Dan volgt nu een korte bespreking van de bestaande reeksen.

- Streepjesboeken

Uitgeverij De Vries-Brouwers (Ploegsma), Haantjeslei 80, 2018 Antwerpen, tel. 03/237.41.80

De reeks bevat meestal korte, vlotte verhalen in een eenvoudige taal. De layout is verzorgd. Een leeswijzer vermeldt het AVI-niveau, de leeftijd, de doelgroep en het thema.

Er werden 6 boekjes opgenomen:

3 van AVI 4

3 van AVI 5

- Woordbeeld

Uitgeverij Agora (Thieme), Oude Molenstraat 75, 2700 St.-Niklaas, tel. 03/777.22.41

Fraaie boeken die er uitzien als een echt boek. Korte hoofdstukken en een duidelijk verzorgde typografie maken de verhalen vlot leesbaar. Achter in elk boek vindt men een overzicht van de verschenen boeken, met leesindex en AVI-niveau.

Er werden 9 boeken opgenomen:

5 van AVI 5

3 van AVI 6

1 van AVI 7

- De Leesboei

Uitgeverij Jacob Dijkstra, geen vertegenwoordiging in België

Dit is een nieuwere reeks op de markt. Alle verhalen zijn vertalingen uit het Engels van James Webster. De reeks is verzorgd uitgevoerd met kleurillustraties en een duidelijk lettertype. Bovendien werd de tekst in blokken verdeeld, wat de leesbaarheid verhoogt.

Er zij 6 boeken opgenomen:

2 van AVI 2

4 van AVI 4

- Wenteltrapreeks

Uitgeverij Wolters, Blijde Inkomststraat 50, 3000 Leuven, tel. 016/23.34.88

Het is de oudste en dus waarschijnlijk ook de meest bekende reeks op de markt. Soms zijn de boeken vrij lijvig, wat erg zwakke lezers kan afschrikken. Ieder boek bevat achterin een tabel met vermelding van leeftijd, leesindex, AVI-niveau, tijd en ruimte van het verhaal. De korte hoofdstukken en de goede illustraties maken de boeken aantrekkelijk.

Er werden 24 boeken opgenomen:

2 van AVI 2

16 van AVI 5

3 van AVI 6

3 van AVI 7

- Zoeklicht

Uitgeverij Infoboek (Zwijssen), Roosterputtestraat 34, 3990 Meerhout, tel. 014/30.04.77

De enige reeks die systematisch veel en duidelijke informatie brengt op de omslag. Een veelzeggende titel en een illustratie van de belangrijkste personages helpen de leerlingen bij hun keuze. Bovendien vinden zij een thema-aanduiding in het zoeklichtvignet. Het vignet 'makkelijk lezen' werd klein en onopvallend afgebeeld binnen in het boek. Bij sommige boeken zijn tevens cassettebandjes, posters en toelichtingen verkrijgbaar.

Er werden 17 boeken opgenomen:

1 van AVI 2

10 van AVI 4

6 van AVI 5

- De leeslift

Uitgeverij Denis (Omniboek), Sterckxhoflei 28-30, 2100 Deurne, 03/326.05.55

De reeks werd speciaal voor geestelijk gehandicapten geschreven. Men hanteert dus een heel eenvoudige zinsbouw. Bovendien begint elke zin met een nieuwe regel. Het lettertype is voor onze doelgroep te groot, wat de reeks waarschijnlijk minder geschikt maakt. De leeftijdscategorie krijgt een vage benadering door de illustratie op de achterzijde.

Er werden 7 boeken opgenomen:

4 van AVI 4

2 van AVI 5

1 van AVI 7

- Boeken voor dove kinderen en kinderen met een taalachterstand

Uitgeverij Bruna (Leopold), De Cornelis Schutstraat 28, 2100 Deurne, 03/326.05.55

Dit zijn fraai uitgevoerde boeken met een duidelijke typografie en korte hoofdstukken. Het vignet 'makkelijk lezen' bevindt zich achter op de omslag. De werken bevatten geen leeftijdsaanwijzing.

Er werden 8 boeken opgenomen:

- 1 van AVI 2
- 1 van AVI 4
- 3 van AVI 5
- 6 van AVI 6
- 1 van AVI 7

3. En tenslotte...

... hoop ik dat het voorafgaande een leidraad mag zijn bij het bepalen van een goede keuze. Iedereen zal moeten selecteren naar eigen voorkeur en naar deze van zijn leerlingen.

... is het raadzaam nooit zomaar een volledige reeks aan te bieden. Zij bevatten allemaal degelijke werken naast minderwaardig materiaal.

... bieden de openbare bibliotheken boekendepôts aan. Maak hiervan gebruik vooraleer tot een eventuele aankoop over te gaan. Met het gekozen boekenpakket mag ongeveer een maand lang in de klas gewerkt worden. Zo kunnen ook uw leerlingen meekiezen.

... is het belangrijk om leerlingen bij de keuze van een boek te begeleiden. Dit veronderstelt natuurlijk dat u de boeken zelf leest. En geloof maar dat het de moeite loont. Wees creatief met boeken in de klas. Lees eens een stukje voor of lees samen een gans boek.

... wil ik pleiten voor een goede klasbibliotheek. Dit maakt jongeren vertrouwd met literatuur en geeft hen de kans om op 'verloren' momenten in boeken te grasduinen.

... zult u merken dat de laagste AVI-niveaus behoorlijk aan hun trekken komen, maar dat de ietwat betere lezers niet zoveel keuzemogelijkheden hebben. Help hen zo goed mogelijk bij de overgang naar het 'gewone' literatuuraanbod uit de boekenlijst.

... rest mij enkel nog u heel veel succes en heel veel leesplezier toe te wensen.